

52

U S T A W A

z dnia 4 lutego 1950 r.

o Społecznej Inspekcji Pracy.

W celu wzmocnienia kontroli nad przestrzeganiem przepisów prawa pracy oraz w celu podniesienia stanu bezpieczeństwa i higieny pracy, jak również wzmocnienia bezpośrednio w zakładach pracy walki z chorobami zawodowymi — tworzy się Społeczną Inspekcję Pracy, jako służbę społeczną powoływaną i pełnioną przez samych pracowników.

Art. 1. Społeczna Inspekcja Pracy jest organem związków zawodowych.

Art. 2. Do zakresu działania Społecznej Inspekcji Pracy należy kontrola nad przestrzeganiem przez administrację zakładu pracy przepisów prawa oraz postanowień układu zbiorowego i regulaminu pracy w sprawach bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony zdrowia pracowników, pracy kobiet i młodocianych, czasu pracy i urlopów oraz kontrola urządzeń technicznych i sanitarnych z punktu widzenia ochrony pracy.

Art. 3. Organami Społecznej Inspekcji Pracy są:

- 1) zakładowi społeczni inspektorzy pracy dla całego zakładu pracy,
- 2) oddziałowi społeczni inspektorzy pracy dla poszczególnych oddziałów,
- 3) grupowi społeczni inspektorzy pracy dla poszczególnych grup związkowych.

Art. 4. W zakładach pracy, w których działają delegaci, przewidziani w dekreście z dnia 6 lutego 1945 r. o utworzeniu rad zakładowych (Dz. U. R. P. Nr 8, poz. 36) w brzmieniu dekretu z dnia 16 stycznia 1947 r. (Dz. U. R. P. Nr 24, poz. 92), funkcje zakładowych społecznych inspektorów pracy spełniają sami delegaci, którym przysługują uprawnienia tych inspektorów.

Art. 5. 1. Na stanowisko społecznego inspektora pracy może być powołany pracownik danego zakładu pracy, który jest członkiem związku zawodowego i nie zajmuje stanowiska kierowniczego w administracji zakła-

du pracy, ani nie pełni z ramienia administracji funkcji, podlegających kontroli społecznej inspekcji pracy.

2. Zakładowy społeczny inspektor pracy powinien posiadać praktyczną znajomość całokształtu zagadnień produkcji zakładu, w którym jest zatrudniony, i co najmniej pięcioletnią praktykę w swoim zawodzie, w tym przynajmniej rok pracy w danym zakładzie.

3. Oddziałowy społeczny inspektor pracy powinien posiadać praktyczną znajomość zagadnień produkcyjnych oddziału, w którym pracuje, i posiadać co najmniej dwa lata praktyki w swoim zawodzie.

Art. 6. 1. Społeczni inspektorzy pracy są powoływani w drodze wyborów na jeden rok.

2. Zakładowych społecznych inspektorów pracy wybiera:

- a) w zakładach, zatrudniających do 500 pracowników — ogólne zebranie załogi,
- b) w zakładach, zatrudniających powyżej 500 pracowników — konferencja mężów zaufania.

3. Oddziałowych społecznych inspektorów pracy wybiera zebranie załogi oddziału, grupowych społecznych inspektorów pracy wybiera grupa związkowa.

Art. 7. 1. Zarząd główny związku zawodowego danej gałęzi przemysłu ustala potrzebę powołania wymienionych w art. 3 społecznych inspektorów w poszczególnych zakładach pracy, oddziałach i grupach związkowych oraz przeprowadza wybory.

2. Regulamin wyboru społecznych inspektorów pracy wydaje Centralna Rada Związków Zawodowych.

Art. 8. Mandat społecznego inspektora pracy wygasa w razie:

- a) zwolnienia z pracy,
- b) wykluczenia ze związku zawodowego,
- c) odwołania ze stanowiska społecznego inspektora pracy.

Art. 9. Zakładowy i oddziałowy społeczny inspektor pracy może być zwolniony z pracy tylko z ważnych przyczyn lub z winy własnej. Zwolnienie takie wymaga dla swojej ważności zgody rady zakładowej, wyrażonej na piśmie.

Art. 10. 1. Społeczny inspektor pracy może być pozbawiony mandatu z powodu niewłaściwego pełnienia obowiązków.

2. Zakładowego społecznego inspektora pracy odwołuje zarząd okręgu lub oddziału związku zawodowego z własnej inicjatywy lub na wniosek rady zakładowej.

3. Oddziałowego lub grupowego społecznego inspektora pracy może odwołać rada zakładowa na wniosek zakładowego społecznego inspektora pracy lub z własnej inicjatywy.

Art. 11. 1. Społeczni inspektorzy pracy wykonują swoje czynności w zasadzie poza godzinami pracy. W wyjątkowych przypadkach społeczny inspektor pracy może w uzgodnieniu z kierownikiem pracy dokonać czynności w czasie pracy.

2. Zakładowi społeczni inspektorzy pracy otrzymują za wykonywanie swoich czynności zryczałtowane wynagrodzenie, obliczane w granicach od 10 do 30 godzin miesięcznie na podstawie przeciętnego zarobku z ostatnich trzech miesięcy.

3. Centralna Rada Związków Zawodowych określi w porozumieniu z Państwową Komisją Planowania Gospodarczego wysokość ryczałtu, wyrażoną w godzinach dla zakładów pracy poszczególnych branż przemysłowych, przy czym w uzasadnionych przypadkach wysokość ryczałtu może być podwyższona do 60 godzin miesięcznie.

Art. 12. 1. Społeczny inspektor pracy ma prawo wizytować w czasie wykonywania swoich funkcji wszelkie zabudowania i miejsca pracy, objęte zakresem jego działania.

2. Administracja zakładu pracy i zatrudnieni pracownicy mają obowiązek udzielania społecznemu inspektorowi pracy wyjaśnień i danych w sprawach, wchodzących w zakres jego działania.

Art. 13. Administracja zakładu pracy powinna założyć księgę uwag zakładową oraz księgę uwag oddziałowe, przeznaczone do zapisów społecznego inspektora pracy. Grupowi społeczni inspektorzy pracy wpisują swoje uwagi do ksiąg oddziałowych.

Art. 14. W razie stwierdzenia, że nie są przestrzegane przepisy lub postanowienia, o których mowa w art. 2, albo że sposób wykonywania pracy zagraża życiu lub zdrowiu pracowników, społeczny inspektor pracy zwraca na to uwagę właściwemu kierownikowi pracy, czyniąc jednocześnie stosowny zapis w księdze uwag społecznego inspektora pracy. Właściwy kierownik pracy wydaje zarządzenia, mające na celu usunięcie stwierdzonych przez społecznego inspektora pracy uchybień bądź zastosowanie środków zaradczych, o czym zawiadamia społecznego inspektora pracy.

Art. 15. 1. Zakładowy społeczny inspektor pracy ma prawo wydawania zaleceń na piśmie, skierowanych do kierownika zakładu pracy celem usunięcia stwierdzonych uchybień w określonym terminie. Zalecenia zakładowego społecznego inspektora pracy wymagają uzgodnienia z radą zakładową.

2. Do wydawania zaleceń, do odwołań od zaleceń oraz do ich uchylania w trybie nadzoru mają zastosowanie ogólne przepisy prawa o postępowaniu administracyjnym ze zmianami, wynikającymi z niniejszej ustawy.

Art. 16. Jeżeli usunięcie stwierdzonych uchybień wymaga przebudowy starych lub budowy nowych pomieszczeń zakładu pracy, albo zmiany urządzeń technicznych lub sposobów produkcji, a zmiany te nie mogą być wykonane z uwagi na obowiązujące przepisy finansowo-gospodarcze z bieżących środków finansowych zakładu pracy — zakładowy społeczny inspektor pracy wydaje kierownikowi zakładu pracy zalecenie na piśmie wstawienia do następnego rocznego planu gospodarczego zakładu pracy potrzebnych sum na powyższe nakłady inwestycyjne. Zalecenie to społeczny inspektor pracy uzgadnia z radą zakładową oraz z oddziałem (okręgiem) właściwego związku zawodowego i podaje do wiadomości obwodowemu inspektorowi pracy.

Art. 17. 1. Odwołanie od zalecenia może wnieść kierownik zakładu pracy w ciągu 14 dni po jego doręczeniu. Odwołanie należy wnieść do obwodowego inspektora pracy, przesyłając jednocześnie kwestionowane zalecenie. Kierownik zakładu pracy powinien zawiadomić zakładowego społecznego inspektora pracy o wniesieniu odwołania.

2. Obwodowy inspektor pracy wydaje decyzję po wysłuchaniu przedstawiciela administracji zakładu pracy oraz zakładowego społecznego inspektora pracy.

3. Od decyzji obwodowego inspektora pracy zakładowy społeczny inspektor pracy może się odwołać do komisji, przewidzianej w art. 18.

Art. 18. 1. Od zalecenia zakładowego społecznego inspektora pracy, które wymaga przebudowy pomieszczeń zakładu pracy lub budowy nowych pomieszczeń, zmiany urządzeń technicznych lub sposobów produkcji, albo które nie może być wykonane z braku środków finansowych lub technicznych — przysługuje odwołanie do komisji, działającej przy okręgowym inspektorze pracy.

2. Odwołanie od zalecenia może wnieść kierownik zakładu pracy za pośrednictwem obwodowego inspektora pracy.

Art. 19. 1. Komisja przy okręgowym inspektorze pracy składa się:

- 1) z okręgowego inspektora pracy lub jego zastępcy, jako przewodniczącego,
- 2) z przedstawiciela wojewódzkiego urzędu planowania gospodarczego,
- 3) z przedstawiciela nadrzędnej instytucji przemysłowej danego zakładu pracy,
- 4) z przedstawiciela właściwej okręgowej rady związków zawodowych,
- 5) z przedstawiciela właściwego związku zawodowego.

2. Orzeczenie komisji zapada zwykłą większością głosów. Orzeczenie komisji może zobowiązywać do wykonania zaleceń oprócz kierownika zakładu pracy również kierownika nadrzędnej instytucji przemysłowej danego zakładu pracy. Od orzeczenia komisji przy okręgowym inspektorze pracy przysługuje stronom odwołanie do komisji przy Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej. Komisja przy Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej składa się z przedstawiciela tego ministerstwa (przewodniczący) oraz z przedstawicieli Centralnej Rady Związków Zawodowych, Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, właściwego ministerstwa i właściwego zarządu głównego związku zawodowego.

Art. 20. W razie niewykonania prawomocnego zalecenia zakładowego społecznego inspektora pracy obwodowy inspektor pracy, po zawiadomieniu go przez zakładowego społecznego inspektora pracy, pociąga kierownika zakładu pracy do odpowiedzialności karno-administracyjnej, jak za niewykonanie nakazu Państwowej Inspekcji Pracy.

Art. 21. 1. Centralna Rada Związków Zawodowych może uchwalić powołanie zakładowych społecznych in-

spektorów pracy w zakładach pracy oraz w instytucjach, w których działają zamiast rad zakładowych zakładowe organizacje związkowe, a w których lokalne warunki bezpieczeństwa i higieny pracy wymagają stałej kontroli.

2. Zakładowi społeczni inspektorzy pracy, powołani w tego rodzaju zakładach pracy i instytucjach, nie mają prawa wydawania zaleceń i nie pobierają wynagrodzenia z tytułu pełnienia swoich obowiązków.

Art. 22. Zakładowi i oddziałowi społeczni inspektorzy pracy są przewodniczącymi komisji bezpieczeństwa i higieny pracy zakładowych i oddziałowych, których skład, sposób i zakres działalności określi instrukcja Centralnej Rady Związków Zawodowych.

Art. 23. Zakładowy społeczny inspektor pracy bierze udział w opracowywaniu preliminarzy budżetowych zakładu pracy w zakresie inwestycji i wydatków bieżących, dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy.

Art. 24. 1. Winni naruszenia przepisów niniejszej ustawy oraz rozporządzeń bądź instrukcji, wydanych na jej podstawie, ulegną karze aresztu do trzech miesięcy lub grzywny do 100 tysięcy złotych albo obu tym karom łącznie.

2. Do orzekania o czynach, przewidzianych w ust. 1, powołani są obwodowi inspektorzy pracy.

Art. 25. Instrukcja Centralnej Rady Związków Zawodowych określi szczegółowe zasady działalności społecznych inspektorów pracy oraz ich współdziałania z radami zakładowymi, związkami zawodowymi oraz Państwową Inspekcją Pracy.

Art. 26. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej, wydane na wniosek Centralnej Rady Związków Zawodowych w porozumieniu z Ministrem Komunikacji, ustali zastosowanie przepisów niniejszej ustawy w przedsiębiorstwach, podległych Ministrowi Komunikacji.

Art. 27. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z właściwymi ministrami.

Art. 28. 1. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z ograniczeniami, wynikającymi z ust. 2.

2. Termin wejścia w życie przepisów niniejszej ustawy na terenie zakładów pracy, obejmujących gospodarstwa rolne, leśne i ogrodnicze oraz przedsiębiorstwa z nimi związane i nie mające przeważającego charakteru przemysłowego lub handlowego, ustali rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej, wydane na wniosek Centralnej Rady Związków Zawodowych w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych oraz z Ministrem Leśnictwa.

Prezydent Rzeczypospolitej: *B. Bierut*

Prezes Rady Ministrów: *J. Cyrankiewicz*

Minister Pracy i Opieki Społecznej: *K. Rusinek*